

УДК: 351.74.351.95

DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2020-71-2-118-126>

Савчук Денис Анатолійович,
доктор юридичних наук
(*Коледж економіки, права та інформаційних
технологій ПЗВО "Кам'янець-Подільський
податковий інститут",
м. Кам'янець-Подільський*)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3820-9323>

ЕТАПИ ПРОВАДЖЕННЯ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАХОДІВ ПРИМУСУ ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Статтю присвячено дослідженню етапів провадження із застосування заходів примусу правоохоронними органами України. Під час дослідження встановлено, що всі процедурні дії із застосування заходів примусу повинні мати належне нормативне врегулювання, тому у вітчизняному правовому просторі вони врегульовані конкретними процедурними правилами, переважно на рівні законів. Зроблено висновок, що в стадіях провадження можна виокремити ще простіші складові – етапи та дії, які можуть бути спільними або відмінними для декількох різних проваджень із застосування заходів примусу. З огляду на особливість проваджень із застосування заходів примусу, запропоновано виділяти такі етапи: прийняття рішення про застосування заходу примусу, попередження про намір застосування примусу, власне застосування заходу, припинення застосування заходів примусу, надання необхідної допомоги, а також звіт про застосування заходів примусу та про негативні наслідки їхнього застосування.

Ключові слова: *заходи примусу; правоохоронні органи; провадження; етапи провадження; прийняття рішення про застосування заходу примусу; попередження про намір застосування примусу; застосування заходу; припинення застосування заходу примусу; надання необхідної допомоги; звіт про застосування заходів примусу.*

Постановка проблеми. Особливу актуальність питання забезпечення прав людини набуває під час застосування примусових заходів працівниками правоохоронних органів, адже будь-який захід примусу слід розглядати як втручання та порушення прав громадян, хоча й дозволене у вигляді винятку та закріплене законом. Тому права громадян у публічному управлінні забезпечуються певною системою гарантій. Ці гарантії так само забезпечують дотримання прав приватної особи й у сфері застосування примусу правоохоронними органами. Однак специфіка самого застосування примусу правоохоронними органами має внутрішню суперечність, адже гарантії повинні бути надійним захистом від можливих незаконних дій із боку посадових осіб у процесі застосування примусу, але й не повинні сприяти створенню зайвих перешкод для оперативного реагування самих правоохоронних органів на порушення прав громадян.

У зв'язку із цим, важливу роль у забезпеченні прав громадян у процесі застосування заходів примусу відіграють юридичні засоби превентивної дії, тобто такі, що попереджують

незаконне або необґрунтоване застосування таких заходів. До таких гарантій під час застосування заходів примусу, як зазначається в спеціальних дослідженнях, належать:

- дотримання низки процедурних і процесуальних умов;
- санкціонування або отримання дозволу відповідних посадових осіб на здійснення деяких дій;
- додержання низки обмежень і заборон під час застосування цих заходів і т. ін. [1, с. 159]. І всі ці процесуальні дії повинні отримати належне нормативне врегулювання.

Метою цієї роботи є узагальнення наявного стану провадження та виокремлення ще простіших складових – етапів і дій, які можуть бути спільними або відмінними для декількох різних проваджень із застосування заходів примусу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зазначити, що проблематика дослідження етапів провадження із застосування заходів примусу правоохоронними органами України розглядалася багатьма вітчизняними вченими. Доречним буде виокремити праці таких науковців, як С. Б. Гавриш, Л. А. Кірмач, І. Б. Шахов, О. С. Фролов, В. О. Яхонтов тощо.

Виклад основного матеріалу. Порядок застосування заходів примусу врегульовано законами «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію України», «Про попереднє ув'язнення», «Про Службу безпеки України», «Про Державну прикордонну службу України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України».

Класичні процесуальні галузі права ввели у вжиток категорію процесуальної форми. Узагальнюючи отримані висновки, галузевики-процесуалісти зробили спробу на рівні загальної теорії змодельювати процесуальну форму як наукову конструкцію, яка розкриває структурно-технологічну характеристику будь-якої правової форми діяльності. Завдяки їй надана можливість розчленити правову форму діяльності на процесуальний режим, процесуальне провадження і процесуальні стадії [2, с. 46]. А однією з визначальних особливостей адміністративно-правової галузі є значно ширше, порівняно з кримінальним та цивільним процесом, коло охоплених суспільних відносин. Це, відповідно, зумовлює структуру процедурної його частини як сукупності окремих проваджень, кожне з яких становить певну єдність послідовно здійснюваних дій і процедур, спрямованих на розгляд і вирішення індивідуально-конкретних (адміністративних) справ [3, с. 487]. Провадження щодо застосування заходів примусу займають певне проміжне місце між неюрисдикційними та юрисдикційними видами проваджень [3, с. 492], однак, на нашу думку, їх доцільніше досліджувати в межах юрисдикційних проваджень.

Серед учених відсутня єдність поглядів у питанні класифікації адміністративно-правових проваджень. Проте провадження в застосуванні заходів адміністративного примусу традиційно виділяється в окреме [4, с. 117; 5, с. 211]. Але спроб дослідження самого провадження щодо застосування заходів адміністративного примусу в адміністративно-правовій літературі не робилось.

Для полегшення аналізу порядку застосування примусу доцільно, ми переконані, провести аналіз провадження як сукупності окремих стадій, що відносно відмежовані, виділені в часі й логічно пов'язані сукупністю процесуальних дій, які відрізняються колом суб'єктів і закріплюються відповідними процесуальними актами. При цьому провадження із застосування примусу можна дослідити та описати в динаміці такого застосування.

У стадіях провадження можна виокремити ще простіші складові – етапи та дії, які можуть бути спільними або відмінними для декількох різних проваджень із застосування заходів примусу. Зважаючи на особливість проваджень із застосування заходів примусу, ми пропонуємо виділяти такі етапи:

1. Прийняття рішення про застосування заходу примусу. Цей етап не є врегульований нормативно будь-яким чином, однак, як і інші управлінські рішення, виходить від уповноваженого на те суб'єкта. Цей етап досліджується в наукових джерелах [6, с. 50–53], є важливим, оскільки з нього розпочинається провадження, тому його й виокремлено.

Рішення посадовою особою правоохоронного органу здебільшого приймається самостійно, але якщо він діє в межах операції чи групи, тоді керівником операції або ж посадовою особою, яка відповідальна за групу. Винятком можуть тут бути положення Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» [7], де вказується, що військовослужбовці строкової служби застосовують вогнепальну зброю за наказом свого безпосереднього командира (начальника), за винятком безпосередньої загрози життю і здоров'ю військовослужбовця (ст. 9).

Важливим є те, що рішення приймається на застосування якогось конкретного заходу примусу, що залежить від об'єктивних підстав, а також конкретних засобів, якими екіпірований працівник правоохоронного органу (кайданки, гумові кийки тощо) [8, с. 71–73]. Заходи примусу можуть бути застосовані не тільки по одному, але й декілька водночас; вони можуть бути реалізовані або разом у комплексі, або послідовно. Але, незважаючи на наведене, у зв'язку з особливістю таких владних рішень, об'єктивно вони визначають необхідність самостійної і швидкої реакції та оперативного використання заходів, дозволених законодавством. До того ж рішення приймається не тільки про застосування чи ні, не тільки про вид заходу, але й про час початку своїх дій та гіпотетичне завершення. Адже, як свідчить практика, прийняття грамотного та обгрунтованого самостійного рішення в екстремальних умовах із реалізації прав, наданих працівникам правоохоронних органів внутрішніх справ щодо застосування примусових заходів, особливо недосвідченим співробітникам, супроводжується певними труднощами [9, с. 52–55; 10, с. 83–87].

Законодавство встановлює деякі особливості щодо прийняття рішення про застосування фізичної сили та спеціальних засобів працівниками правоохоронних органів для вгамування осіб, які знаходяться під вартою. До вказаних осіб деякі примусові заходи застосовуються правоохоронними органами з дозволу керівників. Так, дозвіл на проведення спеціальних операцій із використанням світлозвукових пристроїв відволікаючої дії, водометів, бронемашин та інших технічних засобів, застосування яких пов'язане з ризиком заподіяння шкоди здоров'ю оточуючих, дають начальники управлінь (відділів) центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Київській області, містах Севастополі; начальник Центрального управління Військової служби правопорядку у Збройних силах України по місту Києву й Київській області; начальники територіальних управлінь Військової служби правопорядку у Збройних силах України або особи, які їх замінюють; голова центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері виконання кримінальних покарань, або його заступник; Міністр оборони України; начальник Військової служби правопорядку у Збройних силах України або його перший заступник (ст. 18. Закону України «Про попереднє ув'язнення») [11]. Також ця ж стаття визначає, що для припинення протиправних дій із дозволу й у присутності медичного працівника особи, взяті під варту, можуть поміщатися до камери для заспокоєння буйних осіб, а також на них може надягатися гамівна сорочка.

У деяких дослідженнях вирізняється такий етап, як приведення зброї або спеціального засобу в готовність. Однак, на нашу думку, він виділяється в окрему сукупність дій не завжди. Адже застосування примусу у вигляді фізичного впливу не передбачає такого етапу, тому й виділяти його окремо немає необхідності. Водночас у межах першого етапу, етапу прийняття рішення, може здійснюватися також і приведення зброї чи іншого засобу в готовність. Акцентування саме на такій дії викликане тим, що працівники органів внутрішніх справ, з метою додержання заходів безпеки, повинні тримати їх у безпечному як для себе, так і для оточуючих стані.

Так, п. 11 статті 46 Закону «Про Національну поліцію України» констатує, що поліцейський може взяти до рук вогнепальну зброю і привести її в готовність, якщо вважає, що в обстановці, що склалася, можуть виникнути підстави для її застосування. Порядок зберігання і носіння вогнепальної зброї, що знаходиться в розпорядженні поліцейського, перелік вогнепальної зброї та боєприпасів, що використовуються в діяльності поліції, та норми їхньої належності встановлюються міністром внутрішніх справ України [12].

Згідно з положеннями Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю, в однострої необхідно пістолет носити в кобурі з пістолетним ремінцем на надійно застебнутому поясному ремені, при цьому кобура повинна знаходитися спереду, з лівого або правого боку; автомат носити на автоматному ремені в положенні «на плечі», «на грудях», «на ремні», «за спиною». Відповідно, у цивільному одязі зброю необхідно носити на спеціальному спорядженні з дотриманням заходів запобігання її випаданню або витягуванню іншими особами [13].

2. Наступним етапом провадження застосування примусових заходів є попередження про намір застосування примусу. Після того як спеціальні засоби або вогнепальна зброя приведені в готовність, якщо дозволяють обставини, посадові особи, згідно зі ст. 10 Основних принципів ООН [14], чітко попереджають про намір застосування конкретного засобу адміністративного припинення спеціального призначення.

Національне законодавство України передбачає обов'язкове попередження про намір застосування зброї, спеціальних засобів або фізичної сили, за умови прийняття рішення посадовою особою правоохоронного органу про застосування заходу примусу. Так, ч. 2 статті 18 Закону України «Про попереднє ув'язнення» регламентує, що застосуванню заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і вогнепальної зброї повинно, якщо дозволяють обставини, передувати попередження про такий намір. Без попередження заходи фізичного впливу, спеціальні засоби й вогнепальна зброя можуть застосовуватися, якщо виникла безпосередня загроза життю або здоров'ю працівників місця попереднього ув'язнення або інших осіб. Аналогічні положення містяться і в Законі України «Про Національну поліцію» (ч. 5–6 ст. 46), і в Кримінально-виконавчому кодексі України (ч. 2 ст. 106), і в Законі України «Про Національну гвардію України» (ч. 3 ст. 15). Останній нормативний акт визначає, що попередження може бути зроблено голосом, а в разі значної відстані або звернення до великої групи людей – через гучномовні установки, але в кожному випадку бажано мовою, зрозумілою для осіб, проти яких ці засоби застосовуватимуться, а також українською мовою не менш як два рази з наданням часу, достатнього для припинення правопорушення. До речі, у жодному нормативному акті немає згадки про те, що посадова особа повинна назвати себе під час застосування відповідних заходів.

3. Основним етапом провадження є власне застосування заходу. Згідно з положеннями Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, що затверджений Генеральною Асамблеєю ООН 17 грудня 1979 р. [15], у коментарі до ст. 3 підкреслюється, що застосування сили посадовими особами з підтримання правопорядку має носити винятковий характер; хоча вона має на увазі, що посадові особи з підтримання правопорядку можуть бути уповноважені на застосування сили, яка є розумно необхідною за цих обставин, з метою попередження злочину, проведення правомірного затримання правопорушників чи підозрюваних правопорушників або надання допомоги, при такому затриманні не може застосовуватися сила, що перевищує необхідні для цих цілей межі. Тобто вказаною метою застосування сили є: 1) попередження злочину; 2) проведення правомірного затримання правопорушників або осіб, які запідозрені в скоєнні правопорушення, або допомога в такому затриманні.

Застосування вогнепальної зброї та деяких видів спеціальних засобів передбачає використання їхніх властивостей, передбачених тактико-технічними даними. Наприклад, застосування вогнепальної зброї або пристроїв із гумовою кулею, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями металевими снарядами несмертельної дії, передбачає використання їхньої здатності досягнення цілі, для якої такі пристрої використовуються. Застосування заходів фізичної сили передбачає використання мускульної сили, спеціальних прийомів боротьби чи рукопашного бою, що визначено Законом України «Про Національну поліцію України» та розкрито в наукових дослідженнях [16, с. 260], зрозуміло, працівника правоохоронного органу.

Варто завернути увагу, що посадова особа правоохоронного органу уповноважена застосовувати спеціальні засоби та вогнепальну зброю тільки за умови, якщо нею було пройдено відповідну спеціальну підготовку.

4. Припинення застосування заходів примусу здійснюється за настання різних чинників. Вони можуть бути виділені в три групи: 1) коли досягається мета застосування – суспільно небезпечне діяння припинено. Це найпоширеніша причина та підстава. Наприклад, ч. 7 ст. 42 Закону «Про Національну поліцію України» визначає, що поліцейський зобов'язаний негайно зупинити застосування певного виду заходу примусу в момент досягнення очікуваного результату; 2) коли є необхідність виконання розпорядження лікаря про припинення застосування, наприклад, гамівної сорочки. Так, ст. 18 Закону України «Про попереднє ув'язнення» визначає, що гамівна сорочка застосовується з дозволу й у присутності медичного працівника. А також застосування заходів примусу припиняється, коли минув проміжок часу, відведений на застосування окремих заходів адміністративного припинення. Наприклад, працівникам поліції заборонено застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їхнього тиску.

5. Наступним важливим етапом провадження із застосування заходів примусу є надання необхідної допомоги. Згідно із чинними міжнародними нормативними актами, про які вже йшлося, посадові особи правоохоронних органів забезпечують надання в найкоротші строки медичної та іншої допомоги особам, що постраждали внаслідок застосування сили (ст. 5 Основних принципів застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку), або ж особам, які затримані (ст. 6 Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку). Крім цього, згадані акти визначають, що самі посадові особи правоохоронних органів забезпечують надання медичної допомоги жертвам правопорушень або нещасних випадків, що відбуваються під час правопорушень.

Вітчизняним законодавством України також передбачено надання потрібної допомоги з боку працівників правоохоронних органів тим особам, які постраждали внаслідок застосування заходів примусу. Наприклад, ч. 4 ст. 43 Закону України «Про Національну поліцію України» регламентує, що поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу. Також ч. 3 та ч. 12 ст. 18 Закону України «Про попереднє ув'язнення» визначає, що всі особи, щодо яких були застосовані заходи фізичного впливу, спеціальні засоби або вогнепальна зброя, підлягають обов'язковому медичному огляду, а в разі необхідності адміністрація місця попереднього ув'язнення зобов'язана негайно надати допомогу потерпілим. Аналогічні положення містяться і в ч. 4 ст. 106 Кримінально-виконавчого кодексу («у разі необхідності адміністрація колонії зобов'язана негайно надати допомогу потерпілим») [17]. У Законі України «Про Національну гвардію України» відповідні положення сформульовані таким чином: «Військовослужбовці Національної гвардії України зобов'язані у кожному випадку застосування спеціальних засобів у найкоротші строки забезпечити надання потерпілим домедичної допомоги, повідомивши лікарів і медичні заклади, який засіб застосовано» (ч. 3 ст. 15) [18]. Допомога повинна бути надана всім особам, які постраждали від застосування заходів примусу (тим, що посягають, затримуються, стороннім особам), незалежно від того, правомірно чи неправомірно був застосований примус.

З огляду на це, виникає питання: що розуміється під невідкладною медичною допомогою? Міжнародні акти в цій сфері встановлюють: «Поняття «медична допомога» слід розуміти як послуги, що надаються будь-яким медичним персоналом, включаючи лікарів-практиків, що мають належне посвідчення, і медичний допоміжний персонал, надається в разі потреби або у відповідь на прохання» [15]. Вітчизняна нормативна основа має на увазі різноманітні види медичної допомоги: невідкладну медичну допомогу (Закон України «Про Національну поліцію України»), домедичну допомогу (Закон України «Про Національну гвардію України»), необхідну першу медичну допомогу (Закон України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України»), обов'язковий медичний огляд (Закон України «Про попереднє ув'язнення») або просто допомогу (Кримінально-виконавчий кодекс). Іншою допомогою можуть бути виклик карети швидкої допомоги або доставлення особи, що постраждала, до медичного закладу, переведення постраждалих у безпечне місце тощо.

б. І останній визначений нами етап – це звіт про застосування заходів примусу та негативні наслідки їхнього застосування. Цей етап провадження із застосування заходів примусу включає два моменти: 1) повідомлення правоохоронцем свого керівника про застосування заходу; 2) повідомлення керівника або прокурора про негативні наслідки такого застосування.

Застосування проти людини заходів примусу: фізичної сили, спеціальних засобів і, головне, вогнепальної зброї – може призвести до негативних наслідків для стану її здоров'я, а іноді й життя. Тому законодавством України передбачено повідомлення не тільки про наслідки, але й про кожен факт застосування. Наприклад, ч. 11 ст. 18 Закону «Про попереднє ув'язнення» визначає, що працівник місця попереднього ув'язнення, який застосував заходи фізичного впливу або спеціальні засоби примусу, рапортом повідомляє про це безпосереднього начальника для негайного сповіщення прокурора. Кримінально-виконавчий кодекс в статті 106 врегульовує, що «про застосування фізичної сили, спеціальних засобів та гамівної сорочки доповідається в рапорті начальникові колонії. Про кожний випадок застосування зброї складається рапорт і негайно повідомляється прокурор та Уповноважений Верховної Ради України з прав людини». Закон України «Про Національну гвардію України» в п. 3 ч. 3 ст. 15 визначає, що військовослужбовці Національної гвардії України зобов'язані доповісти своєму безпосередньому командирі (начальнику) про самостійне застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, озброєння та бойової техніки для повідомлення прокурора. Закон України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» у статті 9 визначає, що про застосування фізичної сили, спеціальних засобів, а також про всі випадки застосування зброї військовослужбовець Служби правопорядку протягом 24 годин зобов'язаний письмово доповісти безпосередньому начальнику для повідомлення прокурора у встановленому законом порядку.

Водночас окремо в нормативних актах урегульовується повідомлення керівника або прокурора про негативні наслідки застосування вказаних заходів примусу. Наприклад, Закон України «Про Національну поліцію України» визначає, що поліцейський зобов'язаний письмово повідомити свого керівника, а той зобов'язаний повідомити прокурора про завдання особі тілесних ушкоджень під час застосування фізичної сили (ч. 2 ст. 44). Якщо поліцейський заподіяв особі поранення або каліцтво внаслідок застосування до неї спеціального засобу, керівник такого поліцейського зобов'язаний негайно повідомити про це відповідного прокурора (ч. 6 ст. 45). Закон «Про попереднє ув'язнення» регламентує, що про поранення або смерть, заподіяння тяжких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень, що сталися внаслідок застосування заходів фізичного впливу або спеціальних засобів, адміністрація місця попереднього ув'язнення повинна негайно письмово повідомити прокурора (ч. 14 ст. 18). Подібні положення встановлені й Законом «Про Національну гвардію України». Зокрема, про поранення або смерть, що сталися внаслідок застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї, озброєння та бойової техніки, військовослужбовці Національної гвардії України зобов'язані негайно письмово доповісти безпосередньому командирі (начальнику) для повідомлення прокурора (ч. 4 ст. 15).

Відповідно до положень ст. 5 Основних принципів застосування сили та вогнепальної зброї ООН, посадові особи з підтримання правопорядку забезпечують, щоб родичі чи близькі друзі поранених або тих, що постраждали, повідомлялися в найкоротші строки. Зважаючи на те, що слідування принципам міжнародно-правових угод є однією з найважливіших особливостей правової держави, навіть якщо такі акти мають ознаки м'якого права, така норма, як негайне повідомлення родичів або близьких постраждалих унаслідок застосування заходів примусу повинна закріпитися в чинному законодавстві України, оскільки воно не встановлює прямого зв'язку між наслідками застосування заходів примусу та негайним повідомленням родичів або близьких осіб поранених чи вбитих.

Висновок. Таким чином, будь-який державний примус є неоднозначним заходом, оскільки він так чи інакше обмежує свободу тих, до кого застосовується, суттєво порушує їхні права та інтереси. Тому він може застосовуватися лише там і такою мірою, наскільки він дійсно необхідний. Щоб уникнути його неправомірного використання, держава суворо

регламентує порядок його застосування, що виражається в сукупності дій та етапів провадження, які було описано в статті.

Аналіз юридичної літератури свідчить про наявність великої кількості поглядів науковців на розглядувану проблематику, що може стати предметом **подальших досліджень**. Однак цілісність картини провадження, послідовність учинення процесуальних дій має стати стрижнем наукових теорій, щоб забезпечити їхнє практичне значення.

Список використаних джерел

1. Фролов А. С. Гарантии обеспечения прав граждан при применении огнестрельного оружия и силы должностными лицами по поддержанию правопорядка. *Научно-практическая конференция, посвященная памяти проф. Федорова К. Г.* (12–13 июня 1996 года). Тезисы докладов. Запорожье, 1996. С. 159–163.
2. Шахов І. Б. Юридичний процес як інституціональна система. Правова держава Україна: проблеми, перспективи розвитку : *Короткі тези доповідей та наукових повідомлень республіканської науково-практичної конференції*. 9–11 листопада 1995 р. Харків, 1995. С. 44–46.
3. Адміністративне право України. Академічний курс : підручн. у 2-х томах. Т. 1. Загальна частина. За ред. В. Б. Авер'янова. Київ : Видавництво «Юридична думка», 2007. 592 с.
4. Коваль Л. Адміністративне право України. Київ, 1994. 154 с.
5. Советское административное право : учебник. Под ред. Р. С. Павловского. Київ : Вища школа, 1986. 416 с.
6. Фролов О. С. Порядок прийняття управлінського рішення щодо застосування заходів фізичного примусу. *Зб. наук. праць ЗІДМУ*. Вип. 5 : *Доповіді учасників міжнародної наукової конференції "Влада та культура"*; Запоріжжя, 21–22 квітня 1999 р. : у 2-х ч. Запоріжжя, 1999. Ч. 1. С. 50–53.
7. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 07.03.2002 № 3099-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14> (дата звернення: 26.02.2020).
8. Фролов О. С. Проблеми звуження сфери використання органами внутрішніх справ засобів, що можуть вбити або поранити. *III міжрегіональна науково-практична конференція "Концепція формування законодавства України"* (листопад 1998 р.). Наукові статті. Запоріжжя, 1999. С. 71–73.
9. Фролов О. С., Кірмач Л. А. Відповідність національної системи підготовки посадових осіб по підтриманню правопорядку на здатність дій щодо застосування сили - міжнародному законодавству. *III міжрегіональна науково-практична конференція "Концепція формування законодавства України"* (листопад 1998 р.). Наукові статті. Запоріжжя, 1999. С. 52–55.
10. Яхонтов В. О. Шляхи удосконалення початкової професійної підготовки. *Проблеми підвищення рівня підготовки кадрів для органів внутрішніх справ* : Матеріали науково-практичної конференції. Київ, 10-11 грудня 1992 року. Київ, 1993. С. 83–87.
11. Про попереднє ув'язнення : Закон України від 30.06.1993 № 3352-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12> (дата звернення: 28.02.2020).
12. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> (дата звернення: 01.03.2020).
13. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю: Наказ МВС України від 01.02.2016 № 70. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16> (дата звернення: 05.03.2020).
14. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку : Принципи ООН. Міжнародний документ від 07.09.1990. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334/conv (дата звернення: 07.03.2020).
15. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку : Резолюція 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282 (дата звернення: 09.03.2020).
16. Гавриш С. Б. Действие в экологических преступлениях. *Правова держава Україна: проблеми, перспективи розвитку* : Короткі тези доповідей та наукових повідомлень республіканської науково-практичної конференції. 9–11 листопада 1995 р. Харків, 1995. С. 260-262.

17. Кримінально-виконавчий кодекс України від 11.07.2003 № 1129-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/1129-15/ed20170407#n717> (дата звернення: 10.03.2020).
18. Про Національну гвардію України : Закон України від 13.03.2014 № 876-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18> (дата звернення: 12.03.2020).

References

1. Frolov, A. S. (1996). Garantii obespecheniya prav grazhdan pri primenenii ognestrel'nogo oruzhiya i sily dolzhnostnymi litsami po podderzhaniyu pravoporyadka. [Nauchno-prakticheskaya konferentsiya, posvyashchennaya pamyati prof. Fedorova K.G.] (12-13 iyunya 1996 goda). Tezisy dokladov. Zaporozhe, 1996. S. 159–163 [in Russian].
2. Shakhov, I. B. (1995). Yurydychnyi protses yak instytutsionalna systema. [Pravova derzhava Ukraina: problemy, perspektyvy rozvytku: Korotki tezy dopovidei ta naukovykh povidomlen respublikanskoï nauково-praktychnoi konferentsii.] (9–11 lystopada 1995). Kharkiv, 1995. S. 44–46 [in Ukrainian].
3. Averianov, V. B. (2007). *Administratyvne pravo Ukrainy*. Akademichnyi kurs: pidruchn. u 2-kh tomakh. T. 1. Zahalna chastyna. Kyiv: Vydavnytstvo «Iurydychna dumka» [in Ukrainian].
4. Koval, L. (1994). *Administratyvne pravo Ukrainy*. Kyiv [in Ukrainian].
5. Pavlovskoho, R. S. (1986). *Sovetskoe admynstratyvnoe pravo: Uchebnyk*. Kyiv. Vyscha shkola [in Russian].
6. Frolov, O. S. (1999). Poriadok pryiniattia upravlinskoho rishennia shchodo zastosuvannia zakhodiv fizychnoho prymusu. *Zb. nauk. prats ZIDMU*. Vyp.5 : Dopovidi uchasykiv mizhnarodnoi naukovoi konferentsii "Vlada ta kultura"; Zaporizhzhia, 21–22 kvitnia 1999 r.: u 2-kh ch. Zaporizhzhia. Ch. 1. S. 50–53 [in Ukrainian].
7. Pro Viiskovu sluzhbu pravoporiadku u Zbroinykh Sylakh Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 07.03.2002. № 3099-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14> [in Ukrainian].
8. Frolov, O. S. (1999). Problemy zvuzhennia sfery vykorystannia orhanamy vnutrishnikh sprav zasobiv, shcho mozhut vbyty abo poranyty [III mizhrehionalna nauково-praktychna konferentsiia "Kontsepsiia formuvannia zakonodavstva Ukrainy"] (lystopad 1998 r.). Naukovi statii. Zaporizhzhia, 71–73 [in Ukrainian].
9. Frolov, O. S., Kirmach, L. A. (1999). Vidpovidnist natsionalnoi systemy pidhotovky posadovykh osib po pidtrymanni pravoporiadku na zdatnist dii shchodo zastosuvannia syly — mizhnarodnomu zakonodavstvu. [III mizhrehionalna nauково-praktychna konferentsiia "Kontsepsiia formuvannia zakonodavstva Ukrainy"] (lystopad 1998 r.). Naukovi statii. Zaporizhzhia, 1999. 52–55 [in Ukrainian].
10. Iakhontov, V. O. (1993) *Shliakhy udoskonalennia pochatkovoï profesiinoï pidhotovky*. [Problemy pidvyshchennia rivnia pidhotovky kadriv dlia orhaniv vnutrishnikh sprav: Materialy nauково-praktychnoi konferentsii.] Kyiv, (10-11 hrudnia 1992). 83–87 [in Ukrainian].
11. Pro poperednie uviaznennia: Zakon Ukrainy vid 30.06.1993. № 3352-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12> [in Ukrainian].
12. Pro Natsionalnu politsiiu : Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 № 580-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> [in Ukrainian].
13. Pro zatverdzhennia Instruksii iz zakhodiv bezpeky pry povodzhenni zi zbroieiu: Nakaz MVS Ukrainy vid 01.02.2016. № 70. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16> [in Ukrainian].
14. Osnovni pryntsyipy zastosuvannia syly ta vohnepalnoi zbroi posadovymy osobamy z pidtrymannia pravoporiadku: Pryntsyipy OON. Mizhnarodnyi dokument vid 07.09.1990. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334/conv [in Ukrainian].
15. Kodeks povedinky posadovykh osib z pidtrymannia pravoporiadku: Rezoliutsiia 34/169 Heneralnoi Asamblei OON vid 17.12.1979. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282 [in Ukrainian].
16. Havrysh, S. B. (1995). Deistvye v ekolohycheskykh prestupleniyakh. [Pravova derzhava Ukraina: problemy, perspektyvy rozvytku: Korotki tezy dopovidei ta naukovykh povidomlen respublikanskoï nauково-praktychnoi konferentsii.] (9–11 lystopada 1995). Kharkiv, 260–262 [in Ukrainian].
17. Kryminalno-vykonavchyi kodeks Ukrainy vid 11.07.2003 № 1129-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/1129-15/ed20170407#n717> [in Ukrainian].

18. Pro Natsionalnu hvardiiu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.03.2014. № 876-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18> [in Ukrainian].

Savchuk Denys,

Doctor of Laws

(College of Economics, Law and Information Technologies of private institution of higher education "Kamyanets-Podilskyi tax institute", Kamianets-Podilskyi)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3820-9323>

STAGES OF THE EXECUTIVE MEASURES OF LEGISLATIVE BODIES: SOME ASPECTS

The article deals with the issues of the stages of the enforcement of enforcement measures by law enforcement agencies of Ukraine. It is established that all procedural actions for the enforcement of coercive measures should have proper regulatory framework, so in the domestic legal space they are regulated by specific procedural rules, mainly at the level of laws. As a result of the study, it is concluded that even the simpler components can be distinguished in the stages of the procedure - stages and actions that may be common or different for several different enforcement actions. Considering the peculiarities of enforcement measures, we propose to distinguish the following steps: deciding whether to apply coercive measures, warning of intent to apply coercive measures, terminating enforcement of coercive measures, providing necessary assistance, and reporting on the application of coercive measures and negative consequences of their application. In work it is noted that the termination of application of coercive measures is carried out at the occurrence of various factors. The first is when the purpose of the application is reached - the socially dangerous act is terminated. For example, the Law on the National Police of Ukraine stipulates that a police officer is obliged to immediately stop the application of a certain type of coercive measure at the moment when the expected result is achieved. Second, when there is a need to comply with a doctor's order to discontinue use, in particular, a shirt. Yes, the Law of Ukraine on Pre-trial Detention stipulates that a sachet is used with the permission and in the presence of a medical professional. In addition, enforcement of coercive measures is terminated when the period of time allowed for the application of certain administrative suspension measures has elapsed, for example, police officers are prohibited from using handcuffs for more than 2 hours without continuous use or without relieving their pressure. Regarding the issue of medical aid, the domestic regulatory framework implies various types of medical care: emergency medical care (Law of Ukraine "On the National Police of Ukraine"), domestic care (Law of Ukraine "On the National Guard of Ukraine"), first aid required (Law of Ukraine "On Military Law Enforcement Service in the Armed Forces of Ukraine"), mandatory medical examination (Law of Ukraine "On Pre-trial Detention", or simply assistance (Criminal Enforcement Code).

Key words: *Coercive measures; law enforcement; proceedings; stages of proceedings; deciding whether to apply coercive measures; warning of intent to use coercive measures; applying measures; discontinuing coercive measures; providing necessary assistance; report on enforcement measures.*

Надійшла до редколегії: 25.03.2020